

Metodika práce s knihou *Já se nechtěl stěhovat*

Zápis konzultace, kterou vedla Nina Rutová ve čtenářském klubu v Kolíně

I. Úvod: Co zjistilo mezinárodní šetření PIRLS 2011

Na jaře roku 2011 se uskutečnil hlavní sběr dat šetření PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study), který zjišťoval výsledky ve čtenářské gramotnosti u žáků 4. ročníků základní školy. V České republice se do něj zapojilo 177 základních škol, více než 4500 žáků a téměř 500 učitelů a ředitelů škol.

Činnosti k rozvoji čtenářských dovedností

V tabulce jsou uvedeny činnosti vedoucí k rozvoji čtenářských dovedností, které učitelé od svých žáků vyžadují alespoň týdně, konkrétně pak podíly žáků (v mezinárodním měřítku a v České republice). V mezinárodním průměru se téměř od všech žáků 4. ročníku alespoň týdně požaduje, aby vyhledali informaci v textu, určili hlavní myšlenku v textu a vysvětlili, jak přečtenému textu porozuměli. Od menšího procenta žáků se vyžaduje, aby alespoň týdně porovnali přečtený text se svými zkušenostmi, zobecnili přečtený text a vyvodili z něj závěry, odhadli, co se stane v textu, který čtou, nebo porovnali přečtený text s jinými texty, které již četli dříve. Česká republika v těchto činnostech za mezinárodním průměrem zaostává (výjimkou je pouze porovnávání textu se svými zkušenostmi). Výrazný rozdíl mezi českými žáky a mezinárodním průměrem je v posledních dvou činnostech – popsání stylu nebo uspořádání textu a určení postoje nebo záměru autora.

Činnosti vedoucí k rozvoji čtenářských dovedností	Mezinárodní průměr (%)	ČR (%)
Vyhledat informaci v textu	96	99
Určit hlavní myšlenku přečteného textu	95	97
Vysvětlit, jak porozuměli přečtenému	95	99
Porovnat přečtený text se svými zkušenostmi	81	83
Zobecnit přečtený text a vyvodit z něj závěry	80	67
Odhadnout, co se stane dále v textu, který čtou	74	54
Porovnat přečtený text s jinými texty, které již četli dříve	70	47
Popsat styl nebo uspořádání přečteného textu	66	32
Určit postoj nebo záměr autora	63	30

Učební pomůcky

Učitelé byli v šetření dotazováni i na učební pomůcky, které při výuce využívají. Jako nejpoužívanější základní pomůcku uváděli učitelé učebnice (nejvíce v bývalých postkomunistických zemích). Významnou skupinu tvoří i státy, kde je tomu opačně. Země jako Anglie, Francie, Severní Irsko, Austrálie, Kanada, Dánsko, Švédsko nebo Nový Zéland využívají jako základní učební pomůcku dětské knihy (romány, povídky, naučnou literaturu apod.). V České republice má 85 % žáků učitele, kteří jako základní učební pomůcku využívají čítanky.

Bližší informace o výsledcích šetření, včetně Národní zprávy PIRLS 2011, naleznete na www.csicr.cz.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Daniela Krolupperová: Já se nechtěl stěhovat

Časový rozvrh četby

Ideální by bylo, kdybyste knížku mohli s dětmi číst každý klub jednu kapitolu.

V tom případě pak vyjde kapitola Veselý víkend na klub po víkendu a můžeme začít s dětmi povídáním o tom, co dělaly o víkendu a navázat četbou. Tento postup samozřejmě není podmínkou, a je docela pravděpodobné, pokud budete chtít s dětmi trénovat čtenářské dovednosti nebo se více zabývat tématem šikany, že si některé kapitoly rozdělíte do dvou klubů.

NEŽ ZAČNEME S ČETBOU

Téma knihy lze využít k tomu, aby děti ze svého třídního kolektivu nikoho nevyčleňovali, nezesměšňovali jej a nešikanovali.

Obsah knihy posílíme tím, že v průběhu četby budou děti plnit zadání pokud možno pokaždé v jiné dvojici.

Poznámka: Pokud do třídy přišel nový spolužák nebo spolužačka, právě četba této knížky je vhodná k dobrému začlenění nováčka do třídy.

Manažer klubu je průvodcem

Mějme na paměti, že četba by měla být především radostným a příjemným zážitkem a proto se zdržte jakéhokoli vyhodnocování dětských výroků. Stačí, když zopakujete, co dítě řeklo, a necháte promluvit někoho jiného. Ke korekci názorů dojde i bez vašeho okamžitého hodnocení.

„Petr si myslí, že knížka bude smutná, protože nalistoval obrázky, které jsou smutné. Co si myslíš Ty, Evo?“ – Takhle to úplně stačí!

Členění

Aktivity jsou vždy rozdělené do tří částí a mají pokaždé jiný smysl.

Před četbou (krátké připomenutí předchozího děje; vzbudíme zvědavost výzvou k předvídání podle obrázků, názvů aj. nebo úkolem, který se týká tématu kapitoly).

Během četby (děti si uvědomují souvislosti mezi vlastními zážitky a zážitkem hrdiny nebo jiných postav knihy; dostávají úkoly, které je vedou k četbě s porozuměním, dramatizují situaci, vstupují do příběhu s nějakou akcí, vypisují si, co je zaujalo a píše k tomu svůj postřeh nebo krátký komentář, shrnují přečtené a ptají se).

Po četbě (děti reflektují nebo shrnují, co se dočetly; dostávají zadání, která je učí zaujímat v konfliktních situacích vhodné postoje, vyhodnocují chování postav v knížce)

Každá kapitola obsahuje pokyny pro žáky i pro učitele.

Čtenářský deník

Zároveň s četbou této knihy doporučuji zavést čtenářské deníky, i když většina úkolů pro sedmileté děti pravděpodobně proběhne jen jako ústní čtenářská odezva.

Čtenářské dovednosti

- **Předvídání**
- **Shrnutí**
- **Orientace v ději**
- **Orientace v postavách**
- **Charakteristika postav**
- **Kladení otázek**

Dlouhodobý čtenářský cíl: Učíme děti vybírat si samostatně knížky

Otázka pro děti:

- Podle čeho si vybíráte v knihovně nebo v obchodě knížku? – Řekněte si to ve dvojicích.

U: Sepište zkušenosti dětí na flipchart, případně na interaktivní tabuli a soupis uložte. Soupis budete moci každý půlrok obnovovat podle toho, jak děti budou získávat další zkušenosti s knihami a s četbou.

Zadání:

Prolistujte si knížku „Já se nechtěl stěhovat!“

- Co všechno vyčteme z knížky „Já se nechtěl stěhovat!“ dříve, než se začteme? (Kdo knihu napsal, kdo knihu ilustroval, kdo ji vydal, na zadní obálce si můžeme přečíst, o čem knížka bude – to všechno je pravda.)
- Můžeme se něco dozvědět také z názvu knížky a obrázků? - Co?
- Jak je knížka členěná? (Do kapitol.)
- Bude to knížka spíše smutná nebo spíše veselá? – Pro svůj názor najděte důkazy v obrázcích a v názvech kapitol.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

První kapitola: Druhý první školní den (str. 7)

Zadání před četbou:

Předvídejte z názvu a ilustrací k první kapitole, o čem začátek knihy asi bude.

(Sdílení ve dvojicích a ve skupině. Dále: I sám – II dvojice – O celá třída)

Přečtěte si první dva odstavce

Zadání:

Představte si, že byste se přestěhovali někam jinam a začali chodit do jiné školy a napište si jednu větu o tom, jak byste se asi cítili:

Kdybych se přestěhoval/a a začal/a bych chodit do jiné školy, tak bych.....

(sdílení ve dvojicích, kdo chce, přečte větu nahlas)

Dočtěte celou stránku 7

Zadání:

Představ si, že by ses odstěhoval/a do jiného města a napiš:

Po čem by se ti nejvíce stýskalo?

.....

Po kom by se ti nejvíce stýskalo?

.....

(děti by měly své odpovědi sdílet v jiné dvojici)

Přečtěte str. 8-10

Dle vyspělosti čtenářů ve třídě může číst každý sám potichu nebo se může učitel s dětmi střídat v hlasitém předčítání – všechny děti sledují text ve své knize.

U: Pak přečtěte znovu věty o velikosti školy:

Jeho stará škola byla malá, známá a přátelská. Tahle velkánská cizí škola jako by na něj cenila zuby.... Zevnitř byla snad ještě větší, než se zdála zvenku. Tolik chodeb! Jak se tady má jeden vyznat?

Otázka:

- Jak si takovou školu představujete? Byla Martinova nová škola větší nebo menší než je naše škola? – Proč si to myslíš? (I – II – O)

Str. 11 čtou děti

str. 12 čte nahlas manažer klubu až po 1. větu ve 3. odstavci: ... Třída vyprskla smíchy

Otázka:

- Proč asi třída vyprskla smíchy? (I – II – O)

Pokračujte v četbě až po větu... *A není na něm nic směšného.*

Rozdělte třídu na dvě poloviny. Každá si vzpomene na něco jiného:

- a) Stalo se, že se vám taky někdo posmíval kvůli jménu nebo kvůli něčemu jinému? – Jak jste se cítili?
- b) Stalo se, že jste se někomu posmívali kvůli jménu nebo kvůli něčemu jinému? – Jak jste se při tom cítili?

Děti sdílejí své zkušenosti nejprve ve dvojicích a-a; b-b; pak ve dvojicích a-b.

Otázka:

- Jak se teď asi Martin cítí?
- Co se asi bude dít dál?

Dočtete kapitolu do konce.

Zadání po četbě:

Řekněte si ve dvojici a shodněte se na tom:

- Co mohla paní učitelka udělat jinak, aby se Martin cítil ve třídě lépe?
- Co mohly udělat jinak děti ve třídě, aby se Martin cítil lépe?

Každá dvojice prezentuje, na čem se shodla.

Na závěr ať už si jen každý sám pro sebe uvědomí, jestli se někdo ve třídě nemůže cítit podobně, jako Martin, a jak by bylo možné takového spolužáka oslovit a spřátelit se s ním.

- Co bys mohl/a udělat pro to, aby se cítil spolužák lépe?

Druhá kapitola: Létající žirafka

Před četbou

Než se s dětmi dáte do čtení, požádejte je, aby řekly, co jim nejvíce utkvělo v mysli z první kapitoly.

V případě, že pokračujete v četbě po delší době, mohou si děti nad obrázky z první kapitoly připomenout děj ve dvojicích. O čem byla první kapitola?

Děti, které minule chyběly, se tak snadno a rychle dostanou do děje knížky.

Chce někdo celou kapitolu shrnout svými slovy před celou třídou? – Ať se o to pokusí.

Zeptejte se dětí, kdo z nich se dnes těšil do školy a kdo se netěšil.

– Děti ať se vyjádří fyzicky - postavením na názorové ose, na jejímž jednom konci je „strašně jsem se těšil/a“, na druhém konci „vůbec jsem se netěšil/a“. Ať si najdou místo, které vyjadřuje jejich jedinečný vztah k dnešnímu dni ve škole.

Skupinky, které stojí přibližně na stejném místě, ať si řeknou, proč se těšily/netěšily do školy.

Zástupci skupinek pak mohou shrnout pro ostatní, o čem byla ve skupince řeč.

Otázka:

Co myslíte, těšil se do školy Martin z naší knížky? Předved'te, kde by asi stál, a řekněte si ve dvojicích, proč by stál právě tam, kde teď stojíte.

Teprve potom začněte s četbou.

Během četby

Přečtete dětem první část kapitoly až po první odstavec na str. 19 „...Jenomže fotbal se ve škole neznámkoval. Smůla.“

Otázky

Co byste si přáli, aby se ve škole třeba také hodnotilo, a přitom se to nehodnotí? Je něco, co vám opravdu dobře jde a ve škole se tomu nevěnujeme?

(Pokud žáci nevědí, spolužáci, kteří je dobře znají, jim většinou dobře poradí. Např.: Evu by bylo dobré hodnotit za humor, Láďu za to, co všechno napovídá,...)

Komu se čte lépe, když si čte jen potichu pro sebe?

Kdo by rád pokračoval ve čtení nahlas? Děti se mohou ve čtení střídat nebo si některé části číst potichu až po str. 21 „...*Jakoby ve třídě ani nebyl.*“

Zadání:

Děti ve 2. B si Martina nevšímalý, ale my z knížky víme, jak mu je.

Rozdělte děti ve třídě na dvě půlky a jednu polovinu pošlete na chvíli za dveře.

Polovina třídy zůstane sedět v lavici.

Zeptejte se každého dítěte, jak tráví nejraději čas o přestávkách. - Jaká nabídka by je od spolužáků potěšila? – Na jakou činnost by rádi od nich dostali nabídku? (Např.: hrát si piškvorky, hrát si s legem, vzadu na fotbálek, povídat si, házet si s hadrovým míčkem, ...)

Řekněte dětem, že spolužáci, kteří zatím čekají za dveřmi, by měli uhodnout jejich přání. Když se jim to podaří, přivedou je na určené místo (na koberec, k tabuli, někam, kde je dosti místa).

Pak řekněte instrukce dětem čekajícím za dveřmi. Jejich úkolem je uhodnout, co by jejich spolužáka nebo spolužačku těšilo dělat o přestávkách. Rozejdou se každý k někomu jinému, když uhodnou a svého spolužáka nebo spolužačku přivedou, vracejí se a pomáhají uhadovat ostatním, dokud nejsou přivedeni na určené místo všichni. Děti by si měly s nápady vzájemně pomáhat a vymýšlet, čím by mohli ještě stále sedícího spolužáka nebo spolužačku nalákat, vtáhnout do činnosti.

Budou-li děti chtít, mohou si v další fázi role vyměnit.

Aktivitu s dětmi reflektujte:

Bylo těžké vymýšlet, jak spolužáky zapojit?

Co vám dělalo při této hře radost?

Vraťte se k četbě, ale čtěte jen na konec str. 21

„...*A tak vytáhl z aktovky...*“

Otázka:

Co asi Martin vytáhl z aktovky? (Pokud na to děti neprijdou, ať se vrátí na začátek kapitoly a přečtou si poslední odstavec na str. 17)

Dočtěte kapitolu do konce.

Po četbě

Otázka:

Které postavy ze 2. B už známe jménem? (Martin, Vašek, Robin, ...).

Zadání:

Vyberte si některou z postav knížky a napište jí krátký vzkaz, případně pro ni vymyslete otázku.

Vzkazy mohou děti vystavit na nástěnku, nalepit na dveře, přichytit magnetkami na tabuli atp.

Třetí kapitola: Mokrá přezůvka

Před četbou

Ať si jdou děti oživit (přečíst nebo znovu přečíst) alespoň některé vystavené vzkazy z minulé hodiny čtení/klubového setkání.

Otázky:

Který vzkaz se vám líbí a proč?

Co myslíte? Jak bude knížka dále pokračovat? – Dají už Vašek a Robin Martinovi pokoj nebo ho dále budou provokovat a trápit? – Proč si to myslíte?

Kapitola se jmenuje Mokrá přezůvka. O čem asi kapitola s takovým názvem bude?

Během četby

Přečtěte str. 25 až do konce

Otázky

Jak asi bude znít věta na další stránce? Zahrajte si na spisovatele a napište ji.

(I-II-O)

Přečtěte str. 26 – 27 až po větu „...*Když Martin opatrně vytahoval sešity, objevila se nad košem pomocná ruka.*“

Čí ruka to asi byla? Jak asi bude pokračovat příběh dál? – Proč si to myslíte? – (I-II-O)

Čtěte dál až po první odstavec na str. 28 „...*To by si tady kamarády nenašel nikdy.*“

Otázky:

Představte si, že jste Martin. Jak byste se v takovém případě zachovali?

Myslíte si, že by opravdu Martin už nenašel ve třídě kamaráda, kdyby řekl paní učitelce, co mu kluci provedli?

Jak bude asi příběh pokračovat, když to Martin paní učitelce neřekl?

Čtěte dál až po 2. odstavec na str. 29 „...*I vyučování.*“

Otázky

Jakého dalšího spolužáka z Martinovy třídy známe jménem? (Marka)

Čím se od sebe Adam s Markem liší? – Najděte pro své tvrzení důkazy v textu.

Zbylou část kapitoly by si měly děti dočíst samy (ve škole nebo doma).

Zadání: Dvojitý zápisník

Vypište si z textu na str. 29-32 jakoukoli větu, která vás zaujme, a napište si k ní, proč vás zaujala.– Poznámka: Pokud budou tuto činnost děti dělat poprvé, nezapomeňte jim přečíst a ukázat na tabuli pár příkladů dvojitého zápisníku na nějakých větách z předchozích kapitol.

Např.:

Citát:

str. 10: „*Mezi tolika dětmi, které si radostně povídaly, se cítil ještě víc sám a cizí.*“

Komentář: Takové pocity jsem měla i já, když jsem přišla do nové školy.

str. 14. „*Posadila Martina do prázdné lavice ve třetí řadě u okna.*“

Komentář: To asi neudělala dobře. Bylo by lepší, kdyby Martina hned posadila vedle někoho ze třídy, aby se mohl hned s někým skamarádit.

Po četbě

Děti sdílejí ve dvojicích své výpisky a komentáře, dobrovolníci (buď že se přihlásí nebo je někdo doporučí) přečtou svůj výpisek a komentář celému klubu.

Čtvrtá kapitola: Těžký tělocvik

V této kapitole se zaměříme na postavy. Děti budou v jasné struktuře shrnovat, co o nich z četby vědí, interpretovat jejich jednání.

Před četbou

Zeptejte se dětí, co vlastně již o Martinovi – hlavní postavě knihy – víme. Na tabuli číňte z jejich odpovědí všem viditelný zápis. Nápady pokud možno nekomentujte, maximálně se dětí zeptejte, proč Maritna považují např. za odvážného, zbabělého, bojácného, malého, ...

MARTIN

JAKÝ JE? (jedním slovem).....
.....

.....
.....

CO DĚLÁ? (jedním slovem)
.....
.....
.....

CO BYSTE O NĚM MOHLI JEDNOU VĚTOU ŘÍCI?
.....
.....
.....

Rozdejte dětem schéma pětilístku, do kterého si vyberou z výroků na tabuli ty, které považují za nejvýstižnější, nebo si vymyslí ještě nějaká další výstižná slova/větu.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

P Ě T Í L Í S T E K

Charakteristika metody

Pětilístek je pětiřádková „básnička“, která po pisateli vyžaduje, aby shrnul informace a názory do výrazů, které vystihují (popisují) námět nebo o něm uvažují.

1. První řádka je jednoslovné téma, námět (obvykle podstatné jméno).
2. Druhá řádka je dvouslovný popis námětu, jeho podstatných vlastností, jak je vidí pisatel (odpověď na otázku, jaký je námět).
3. Třetí řádka je sestavena ze tří slov vyjadřujících dějovou složku námětu – tedy, co dělá nebo co se s ním děje.
4. Čtvrtá řádka je věta o čtyřech slovech, vztahující se k námětu (sloveso může chybět).
5. Poslední řádka je jednoslovné synonymum, které rekapituluje podstatu námětu.

Schéma

```

_____
_____
_____
_____
_____

```


evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Příklad:

Martin

malý smutný

spí hraje si čte

Má rád fotbal a žirafu.

Během četby

Jelikož budou děti dělat něco nového a možná jim to zabere více času, čtěte z velké části kapitolu po částech nahlas, případně si ji rozdělte do dvou hodin. Po každé části je úkolem dětí charakterizovat některou z postav formou pětilístku.

Úkol mohou zvládat sami nebo ve dvojicích, pětilístky vždy sdílejte v celé skupině.

Členění kapitoly:

Čtěte str. 32-34

maminka

Jaká je Martinova maminka? _____

Co dělá Martinova maminka? _____

Věta o Martinově mamince: _____

Synonymum _____

Čtěte str. 35-37

Vašek

Jaký je Vašek? _____

Co dělá Vašek? _____

Věta o Vaškovi: _____

Synonymum: _____

Čtete str. 38-40 po větu „*Pak vlastníma rukama vyždímala Martinovy kalhoty a pověsila je, aby uschly.*“

Paní učitelka

Jaká je paní učitelka z knížky? _____

Co dělá učitelka z knížky? _____

Věta o učitelce z knížky : _____

Synonymum: -----

Čtete str. 40-42

Heřman

Jaký je Heřman? _____

Co dělá Heřman? _____

Věta o Heřmanovi: _____

Synonymum: -----

Po četbě

V závěru této kapitoly dochází ke zlomu. Dosud jen šikanovaného Martina pozvou děti zahrát si fotbal a pouštět model letadla. Vraťte se s dětmi k úvodnímu pětílístku o Martinovi a zeptejte se jich, která slova (případně kterou větu) ze svých pětílístků o Martinovi by teď mohly změnit.

Např.:

Martin

malý smutný nadšený

spí hraje si čte nestýská si

Má rád fotbal a žirafu.

**Lekci připravila a v kolínském klubu s dětmi zrealizovala odborná konzultantka
Mgr. Nina Rutová.**